

given us life and continuing to sustain us. So may You continue to give us life, be gracious to us, and gather our exiles to the courtyards of Your Sanctuary to observe Your statutes, serve You in truth, and do Your will wholeheartedly, for that which we thank You.

והקדוש על שהחייטנו וקיימתנו בן תחינו ותחננו ותאסוף גלותנו לחצרות קדשך לשמור חקיך ולעבדך באמת ולעשות רצונך בלבב שלם על שאנו מודים לך. וכל האומר מודים מודים משתקין אותו:

Anyone who says: We thank You, we thank You, [twice] is to be silenced [since this has the appearance of speaking, God forbid, to two powers].

SHELACH FOR WEDNESDAY

TORAH

שלה ליום רביעי

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ו דמיליו וו דשם ב"ן לקנות בו הארת נפש משבת הבאה

טז אליו שמהת גבריא די שלח
משה לאללא ית ארעא וקרא
משה להושע בר נון יהושע:
יז ושלח יתהון משה לאללא
ית ארעא דכנען ואמר להון
סקו דא בדרומא ותסקון
לטורא: יח ותחזון ית ארעא
מא היא וית עמא דיתב עלה
התקיף הוא אם חלש הוער

טז אלה שמות האנשים אשר שלח משה
לתור את הארץ ויקרא משה להושע בן-
נון יהושע: יז וישלח אתם משה לתור
את ארץ כנען ויאמר אלהם עלו זה בנגב
ועליכם את ההר: יח וראיתם את הארץ
מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא

(16) These are the names of the men whom Moshe sent to spy out the Land. And Moshe called Hoshea the son of Nun, Yehoshua. (17) And Moshe sent them to spy out the Land of Canaan, and he said to them; Go up here in the south and climb up the mountain. (18) And see what [kind of] Land it is, and the people who dwell in it; whether they are strong or weak? Whether there are

RASHI

רש"י

(16) **And Moshe called Hoshea** — *He prayed for him, "May God save you from the plot of the spies."* [The name יהושע is a compounded form of; י-ה הושע, *May God save you.*] (Sotah 34b) (17) **Go up here in the south** — *This was the worst part of the Land of Israel. This is the way of merchants; first, they show their inferior goods and afterwards, display their best* (Midrash Tanchuma 6). (18) **What [kind of] land it is** — *Some countries produce strong people, while some countries produce weak [people]; some rear large populations while some rear small populations* (Midrash Tanchuma 6). **Whether they are**

(טז) ויקרא משה להושע וגו'. התפלל עליו: יהושיעך מעצת מרגלים. (במ"ר): (יז) עלו זה בנגב. הוא היה הפסלת של ארץ-ישראל, שפן דרך התגרים מראין את הפסלת תחלה ואחר כך מראין את השבח: (יח) את הארץ מה-הוא. (במ"ר) יש ארץ מגדלת גבורים, ויש ארץ מגדלת חלשים, יש מגדלת אוכלוסין, ויש ממעטת אוכלוסין: החזק

הוא אם סגלי: יט ומא ארעא די
הוא יתב בה הטבא היא אם
בישא ומא קרויא די הוא יתב
בהון הבפצחין אם בכרפין:
כ ומא ארעא העתירא היא אם
מספינא האית בה אילגין אם
לא ותתקפון ותסבון מאבא
דארעא וימא יומי בפורי
ענבים: כא וסליקו ואלילו ית
ארעא ממדברא דצין עד רחוב
למטי חמת:

הַרְפָּה הַמַּעַט הוּא אֶם-רַב: יט וּמַה הָאָרֶץ
אֲשֶׁר-הוּא יֹשֵׁב בָּהּ הַטּוֹבָה הוּא אֶם-רָעָה
וּמַה הָעָרִים אֲשֶׁר-הוּא יוֹשֵׁב בְּהֵנָּה
הַבְּמַחֲנִים אִם בְּמִבְצָרִים: כ וּמַה הָאָרֶץ
הַשְּׂמֵנָה הוּא אֶם-רֹזָה הִישֵׁבָה עֵץ אֶם-
אֵין וְהִתְחַנְקָתָם וּלְקַחְתָּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ
וְהַיְמִים יְמֵי בְּפוּרֵי עֲנָבִים: שני כא וַיַּעֲלוּ
וַיֵּתְרוּ אֶת-הָאָרֶץ מִמִּדְבַּר-צִין עַד-רְחֹב
לְבַא חֲמַת:

few or many? (19) And how is the Land they inhabit? Is it good or bad? And what are the cities in which they reside — are they in camps or in fortified cities? (20) And how is the Land — is it fat or lean? Does it have trees in it or not? You shall be courageous and take from the fruit of the Land. It was the season when the first grapes begin to ripen. (21) So they went up and spied out the Land, from the desert of Tzin until Rechov, at the entrance to Chamat.

RASHI

רש"י

strong or weak — *He gave them a sign. If they live in unwalled cities [it is a sign that] they are strong, since they rely on their strength. And if they live in fortified cities [it is a sign that] they are weak* (Midrash Tanchuma 6). (19) **Are they in camps** — *[To be understood] as it is translated [by Onkelos, namely]: הבפצחין, [meaning] cities which are exposed and open; unwalled. Is it good* — *By having springs and deep wells which are good and healthy.* (20) **Does it have trees in it** — *[Does it have an עץ, i.e.,] does it have a worthy man who can*

הוא הרפה, (במ"ר) סימן מסר להם: אם בפריזים יושבין — חזקים הם, שסומכין על גבורתם, ואם בערים בצורות יושבין — חלשים הם: (יט) הבמחננים. תרגומו: הבפצחין. כרפין פצוחין ופתוחין מאין חומה. הטובה הוא, במענינות ותהומות טובים ובריאים: (כ) היש-בה עץ. אם יש בהם אדם פשר שיגן עליהם בזכותו. בפורי ענבים, ימים שהענבים מתבשלין בכפור: (כא) ממדבר-צן עד-רחוב לבא חמת. הלכו בגבוליה בארץ וברחב כמין גאם: הלכו רוח גבול דרומית — ממקצוע מזרח עד מקצוע מערב, כמו שצוה משה: "עלו זה בנגב", דרך גבול דרומית-מזרחית עד הים, שהים

When the first grapes begin to ripen — *The season when the grapes first become ripe.* (21) **From the desert of Tzin until Rechov, at the entrance to Chamat** — *They walked along the length and width of its borders, [so that their path looked] like a [Greek] gamma (like an upside down L). They walked along the side which was its southern border, from the eastern corner to the western corner, as they had been directed by Moshe: "Go up here in the south" (verse 17) — by way of the*

RASHI

southeastern border until the sea, for the sea was its western border. And from there they turned and went along the entire western border, which is along the seashore, until the entrance to Chamat, which is near Mount

Hor, in the northwestern corner, as is explained in the borders of the Land in the portion [beginning with the words.] "These are the travels." (34:6)

רש"י

הוא גבול מערבי ומשם חזרו והלכו כל גבול מערבי על שפת הים עד לבא חמת, שהוא אצל הר ההר במקצוע מערבית-צפונית, כמו שמפרש בגבולות הארץ בפרשת "אלה מסעי":

PROPHETS Joshua 2

נביאים יהושע פרק ב

טז ואמרת להון לטורא אזילו דלמא יערעון בכוון רדפיא ותטמרון תמן תלתא יומין עד דיתובון רדפיא ובתר כן תהכון לאורחתכון: יז ואמרו לה גבריא זכאין אנחנו ממומתך הדא דקומת עלנא: יח הא אנחנו עלין בארעא ית תורא דחוט זהוריתא הדין תקטרי בחרבא דשללתנא ביה וית אבוד וית אמך וית אחיכי וית כל בית אבוד תכנשין לותיך לביתא: יט ויהי כל דיפוק בר מדשי ביתך לברא חובת

טז ותאמר להם ההרה לכו פן יפגעו בכם הרדפים ונחבתם שמה שלשת ימים עד שוב הרדפים ואחר תלכו לדרככם: יז ויאמרו אליה האנשים נקים אנחנו משבעתך הנה אשר השבעתנו: יח הנה אנחנו באים בארץ את תקות חוט השני הנה תקשרי בחלון אשר הורדתנו בו ואת אביך ואת אמך ואת אחיך ואת כל בית אביך תאספי אליך הביתה: יט והיה כל אשר יצא מדלתי ביתך ו

(16) And she said to them; Go towards the mountain lest the pursuers catch you, and hide there three days until the pursuers will return and then you may go on your way. (17) And the men said to her; We will be exonerated from the oath which you made us swear. (18) Behold, when we come into the Land, you shall tie this cord of scarlet in the window by which you lowered us. And your father, your mother, your brothers and your entire father's household gather unto you into the house. (19) And it shall be, that anyone who shall leave the

RASHI

(16) **Until the pursuers will return** — she had a prophetic vision that they would return at the end of three days. (17) **We will be exonerated** — we are making this matter contingent upon you making this sign. (18) **את**

(טז) עד שוב הרדפים. ראתה ברוח הקודש שישבו לטוף שלושת ימים: (יז) נקים. הרי אנו תולין הדבר בך לעשות האות הזה: (יח) את תקות. לשון קו וחבל:

רש"י

את — an expression of a line and cord.

קטוליה ברישיה ואנחנא
 זכאין וכל די הי עמך בביתא
 חובת קטוליה ברישנא אם יד
 אנש תהי ביה: כ ואם תחזין
 ית פתגמנא דין ונהי זכאין
 ממומתין דקיימת אלנא:
 כא ואמרת כפתגמיכון כן הוא

החוצה דמו בראשו ואנחנו נקים וכל אשר יהיה
 אתך בבית דמו בראשו אם יד תהיה בו: כ ואם
 תגיד את דברנו זה והיינו נקים משבעתך אשר
 השבעתנו: כא ותאמר כדברכם כן הוא ותשלחם
 וילכו ותקשר את תקות השני בחלון:

ושלחננו ואזלו וקטרת ית תורא דזהוריתא בחרכא:

doors of your house to go outside his blood shall be upon his head and we are exonerated and whoever shall be with you in the house, his blood is on our heads, if a hand is laid upon him. (20) And if you reveal these words, we will be exonerated from your oath which you made us swear. (21) And she said; As your words so be it. And she sent them away and they left and she tied the scarlet cord to the window.

WRITINGS Psalms 90

כתובים תהלים פרק צ

ז ארום אשתיצנא מן תוקפך
 ומן רוגזך אתבהלנא:
 ח שויאת חובנא לקבלך עזית
 טליותנא קבל נהור אפך:
 ט ארום כל יומנא אתפניאו
 קדמך ברוגזך שצינא יומי
 חינא היך הבל פומא דסתוא:

ז כִּי־כִלִּינוּ בְּאַפְךָ וּבְחַמְתֶּךָ נִבְהַלְנוּ: ח שֵׁת עֲוֹנוֹתֵינוּ
 לְנִגְדֶךָ עֲלַמְנוּ לְמֵאֹר פְּנִיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ
 בְּעִבְרַתְךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגְהָ: י יְמֵי־שָׁנוֹתֵינוּ
 בָּהֶם שְׁבַעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוֹרֵת ו שְׁמוֹנִים שָׁנָה
 וְרַהֲבָם עֲמַל וְאוֹן כִּי־גֹז הָיִשׁ וְנַעֲפָה: יא מִי־יֹדַעַ

י יומי שנותנא בעלמא הדין שובעין שנין מתאלמין ואין בגבורתא תמנן שנין וסוגיעיהון לאות ושקר
 לחיבא ארום עדו בסרהוביא וטיסין לצפרא: יא מן הוא דידע לאתבא עושנא דתוקפך אלהין צדיקא

(7) For we are consumed by Your anger and by Your Wrath, are we terrified. (8) You have placed our iniquities before You, our immature behavior in the light of Your Countenance. (9) For all our days are passed away in Your wrath, our years are spent as a fleeting word, (10) The days of our years are seventy and if, by strength, eighty and their pride is but trouble and pain; it is soon cut off and we fly away. (11) Who knows the power of Your wrath? As You are

RASHI

רש"י

(8) עלמנו — *the sins of our youth.* (9) פנו
 — *passed and went away in Your wrath.* כמו
 — *as a word which finishes quickly.* הגה
 (10) בהם — ["The days of our years are
 seventy"] because of our sins. ואם בגבורת

(ח) עלמנו. חטאת נעורנו: (ט) פנו. נפנו והלכו להם
 בעברתך: כמו הגה. כדבור הממהר לכלות:
 (י) בהם. בעונותינו: ואם בגבורת. ואם הרבה
 גברו ימיו: ורהבם. וממשלתם הוא עמל ואון:

— *and if his days are strengthened.* ורהבם — *their proudest moments are but trouble and*

עז אַפֶּךָ וּכְרֵאתְךָ עֲבֵרְתֶךָ: יב לְמִנּוֹת יָמֵינוּ כֵּן
הוֹדַע וְנִבְיֵא לְבַב חֲכָמָה:
דְּדַחֲלִין מִנְּךָ מִשְׁדָּכִין רוּגְגִין:
יב לְמִנְיֵי יוֹמָנָא כֵּן יִתְפֹּן
לְהוֹדַע בְּרַם נִבְיֵא דְלַבִּיה מִבַּע

חוכמתא:

feared so is Your fury. (12) According to the number of our days so let us know thus we will acquire a heart of wisdom.

RASHI

רש"י

pain [since] חיש ונעפה — in a short, fleeting moment, we fly away and die.

(11) **Who knows** — *In such a short amount of time, who can acquire a heart of wisdom?*

[Who knows] The power of Your wrath — *to fear You. וכיראתך — just as You are feared, so, too, is Your fury harsh.*

(12) **According to the number of our days** — *When, in the beginning of time, our days were many [we had ample time to acquire a heart of wisdom]. So let us know* — *even in the present [when our lifespan is shorter, help us acquire a heart of wisdom].*

כי גז חיש ונעפה. בתוך עברה מהר אנו עפים ומתים: (יא) מי יודע. בזמנים מועטים כאלו מי יקנה לב לדעת: עז אפך. ליראה אותך. וכיראתך. כשם שאתה יראוי כן עברתך קשה: (יב) למנות ימינו. כאשר בתחלה היו ימינו ארוכים: כן הודע. גם עתה:

Mishnah Sanhedrin, chapter 7

משנה סנהדרין פרק ז

(1) Four methods of execution were entrusted to the court [listed in order of their severity]: Stoning, burning, slaying [by the sword] and strangulation [and thus, if one committed two capital offenses which carried different death penalties, he would be liable to the more severe of the two]. Rabbi Shimon says

[the correct order is]: Burning, stoning, strangulation and slaying. That [which we stated in the previous chapter] is the manner of stoning. (2) The procedure in which burning was executed is as follows: They lowered the condemned into dung up to his knees [thus immobilizing his feet], then a hard cloth was placed within a soft one and wound around his neck; one pulled [one loose end] this way while the other pulled [the other loose end] in the opposite direction, thus

רבנו עובדיה מברטנורא

א ארבע מיתות. סקילה. שרפה. הרג. וחנק. סקילה חמורה משרפה. ושתייהן מהרג. ושלשתן מתוק ונפקא מיניה למי שנתחייב שתי מיתות. דקיימא לן דנדון בהמורה: ר"ש אומר וכו'. ואין הלכה כר"ש: זו מצות הנסקלין. הא דפרשינא בפרקין דלעיל: **ב משקעין אותו.** שלא יתהפך אנה ואנה ותפול הפתילה על בשרו: קשה לתוך הרכה. כורכים סודר קשה לתוך הרכה קשה מבפנים לחנוק ורכה מבחוץ להגין: **את הפתילה.** פתילה של אבר מדליק. ומתוך לתוך פיו: **וחומרות.** כווצת ל' חמרמרו מעי (איכה א) וילפינן מבני אהרן שנאמר בהם (ויקרא י) וכל בית ישראל יבכו את השרפה ולא נשרפו גופתם דהא כתיב (שם) ויקרבו וישאום בכתנותם ה"נ מתקיימת מצות שרפה אף על פי שאין נשרפים

forcing him to open his mouth. A bar of lead was melted and poured into his mouth, so that it descended into his body burning his intestines. Rabbi Yehudah says: If he dies at their hands [being strangled by the bandage pulled around his neck], they [the court] would not have fulfilled the execution by burning, as prescribed. Rather, they forced open his mouth with tongs, against his will, the lead bar was melted and thrown into his mouth, so that it descended into his body, burning his intestines. Rabbi Eliezer ben Tzadok said: It once happened that a priest's daughter committed adultery; they surrounded her with bundles of branches and she was burnt. They [the Sages] said to him: [This was definitely not the correct manner of execution, rather] that was because the court

at that time [was made up of Sadducees who rejected the Oral tradition and thus] was not well-learned in law. (3) The procedure for the execution by sword was performed as follows: They decapitated him with a sword in the manner in which it is done by the government. Rabbi Yehudah says: [since he is standing and then falls] this is disgraceful; rather, his head was laid on a block and severed with an axe. They said to him: No death is more disgraceful than this. The procedure for the execution by strangulation was performed as follows: They lowered the condemned into dung up to his knees [thus immobilizing his feet], then a hard cloth was placed within a soft one and wound around his neck; one pulled [one loose end] this way while the other pulled [the other loose end] in the opposite direction until he dies. (4) The following are stoned: One who cohabits with his mother, his father's wife, or his daughter-in-law; [one who cohabits] with a male or beast; a woman who commits bestiality; a blasphemer; an idolater; he who

רבנו עובדיה מברטנורא

אלא בני מעים בלבד והכי עדיף טפי. דכתיב (שם ט) ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה: **אף הוא אם מת בידם.** כלומר אם היה מת בידם על ידי חניקתם קודם זריקת הפתילה: **לא היו מקיימים מצות שרפה.** לפיכך לא היו חונקים אותו אלא פותחים את פיו בצבת טאנלווייא בלע"ז ואין הלכה כרבי יהודה: **שלא היה בית דין של אותה שעה בקי.** צדוקין היו שאין להם ג"ש אלא קרא כמשמעו: **ג רבי יהודה אומר ניוול הוא זה.** שהרגו מעומד ונופל: **סדן.** עץ שוה תקועה בארץ כמות של נפחים. ובברייתא פירש טעמו דפליג רבי יהודה אדרבנן מפני שאמר תורה (שם יח) ובחוקותיהם לא תלכו. ואמרי ליה רבנן בין דכתיב סייף באורייתא. דאמר קרא נקום ינקם (שמות כא) לא מינייהו גמרינן והלכה כחכמים: **ד אלו הן הנסקלין.** אית מינייהו דכתיב בהו סקילה בהדיא והנך דלא כתיבא בהו סקילה כתיב בהו דמיו בו דמיהו במ וכל מקום שנאמר דמיו בו דמיהם במ אינו אלא סקילה דילפינן מאוב וידעוני דכתיב (ויקרא כ) באבן ירגמו אותם דמיהם במ: **והנותן מזרעו למולך.** קסבר האי תנא מולך לאו ע"ג הוא אלא חק ע"ג בעלמא הוא מדרתנא

וְזוֹרְקָה לְתוֹךְ פִּי וַיִּזְרְדָת לְתוֹךְ מַעְיו וְחוֹמְרָת אֶת בְּנֵי מַעְיו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִף הוּא אִם מֵת בְּיָדָם לֹא הָיוּ מְקַיְמִין בּוֹ מִצְוֹת שְׂרִפָּה, אֶלָּא פּוֹתְחִין אֶת פִּי בְּצַבֵּת שְׁלֵא בְּטוֹבְתוֹ וּמְדַלֵּיק אֶת הַפְּתִילָה וְזוֹרְקָה לְתוֹךְ פִּי וַיִּזְרְדָת לְתוֹךְ מַעְיו וְחוֹמְרָת אֶת בְּנֵי מַעְיו. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן צְדוֹק, מַעֲשֵׂה כְּבֹת כִּהֵן אַחַת שְׁזוֹנְתָהּ, וְהַקִּיפִיהָ חֲבִילֵי זְמֹרוֹת וְשִׂרְפִיהָ. אָמְרוּ לוֹ, מִפְּנֵי שְׁלֵא הָיָה בֵּית דִּין שֶׁל אוֹתָהּ שְׁעָה בְּקִי: ג מִצְוֹת הַנְּהַרְגִים, הָיוּ מִתְיֹזֵין אֶת רֵאשֵׁי בְּסִיף כְּדָרְךָ שֶׁהַמַּלְכוּת עוֹשֶׂה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, נוֹוֵל הוּא זֶה, אֶלָּא מִנִּיחִין אֶת רֵאשֵׁי עַל הַסֵּדֶן וְקוֹצֵץ בְּקוֹפִיץ. אָמְרוּ לוֹ, אִין מִיתָה מְנוּלָת מִזוֹ. מִצְוֹת הַנְּחַנְקִין, הָיוּ מְשַׁקְעִין אוֹתוֹ בְּבִבֵל עַד אֲרַכּוּבוֹתָיו וְנוֹתְנִין סוּדָר קָשָׁה לְתוֹךְ הַרְקָה וְכוּרְךָ עַל צְנֹאָרוֹ, זֶה מוֹשֵׁף אֶצְלוֹ וְזֶה מוֹשֵׁף אֶצְלוֹ עַד שֶׁנִּפְשׁוּ יוֹצֵאָה: ד אלו הן הנסקלין, הָבֵא עַל הָאֵם, וְעַל אִשֶׁת הָאָב, וְעַל הַכֶּלֶה, וְעַל הַזֹּכֵר, וְעַל הַבְּהֵמָה, וְהָאִשָּׁה הַמְּבִיאָה אֶת הַבְּהֵמָה, וְהַמְגַדֵּף, וְהַעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה,

offers up his children to *molech*; one who practices [contacting the dead through] *Ov* or *Yidoni*; one who desecrates Shabbat; one who curses his father or mother; one who commits adultery with a betrothed *na'arah* [a girl from twelve months until twelve and a half]; one who incites [individuals to idolatry]; one who leads astray [a whole town to idolatry]; a sorcerer; and a [בן סורר ומורה] wayward and rebellious son. One who [unwittingly] cohabits with his mother is liable [two sin-offerings, one,] because of her being his mother and [the second,] being his father's wife. Rabbi Yehudah says: He is only liable [one] because of her being his mother. One who [unwittingly] cohabits with his father's wife is liable [two sin-offerings, one,] because of her being his father's wife, and

[the other,] as being a married woman. [The prohibition regarding one's father's wife is in force] both during his father's lifetime and after his death, whether she was widowed from *erusin* [betrothal] or *nesu'in* [after being fully married]. One who [unwittingly] cohabits with his daughter-in-law is liable [two sin-offerings, one,] due to her being his daughter-in-law and [the other] as being a married woman. [The prohibition regarding his daughter-in-law is in force] both during his son's lifetime and after his death, whether she was widowed from *erusin* or from *nesu'in*. One who cohabits with a male or a beast and a woman that commits bestiality [both participants are stoned, even the animal]. If man sinned, how did the animal sin? Rather, since man stumbled through it, Scripture ordered that it should be stoned. Another reason is so that the animal should not pass through the streets, while people say, this is the animal through which so and so was stoned. (5) The blasphemer is liable only if he utters [the Divine] Name. Rabbi Yehoshua ben Karchah says: The entire day [of the trial,] the witnesses are examined by means of a substitute for the Divine Name, [i.e., the witnesses testify that he said] May Yose smite Yose [Yose having four letters which, numerically, adds up to *Elokim* which was substituted for the Divine Name]. When the trial was finished however, the

רבנו עובדיה מברטנורא

ע"ג. ותנא מולך: והמקלל אביו ואמו. חמור ממכה. דאיכא תרתי קלון אביו ואמו. ומוציא שם שמים לבטלה. דהא תנן אינו חייב עד שיקללם בשם: המסית. את היחידים: והמדיח. עיר הנדחת: והמכשף. דכתיב (שמות כב) מכשפה לא תחיה וסמיך ליה כל שוכב עם בהמה מות יומת מה שוכב עם בהמה בסקילה אף מכשפה בסקילה: הבא על האם חייב עליה. שתי חטאות דבכולהו עריות (כתיב בהו כרת וכתיב בהו חלוק חטאות) ואתי' בגוף א'. וכן הלכה: בין מן האירוסין. דכיון שקדשה אשתו היא. דכתיב (ויקרא כ) ואיש כי יקח אשה משע' לקיחה נקראת אשתו וחק קיחה קדושין הן. דגמר קיחה קיחה משדה עפרון: ה' עד שיפרש את השם. ויברך השם בשם שנאמר (שם כד) ונוקב שם ה' בנקבו שם שניקוב השם בשם: בכל יום. כ"ז שהיו נושאים ונותנים בבדיקת העדים: היו דנין אותן בכנוי. כל אדם שמהפך דבר ומדבר כמי שמקלל ותולה באחר קרוי כנוי בלשון חכמים ובלשון מקרא כי לא ידעתי אכנה (איוב לב): יכה יוסי

והנותן מזרעו למלך, ובעל אוב וידעוני, והמחלל את השבת, והמקלל אביו ואמו, והבא על גערה המאריסה, והמסית, והמדית, והמכשף, ובן סורר ומורה. הבא על האם, חייב עליה משום אם ומשום אשת אב. רבי יהודה אומר, אינו חייב אלא משום האם בלבד. הבא על אשת אב, חייב עליה משום אשת אב ומשום אשת איש, בין בחיי אביו בין לאחר מיתת אביו, בין מן הארוסין בין מן הנשואין. הבא על כלתו, חייב עליה משום כלתו ומשום אשת איש, בין בחיי בנו בין לאחר מיתת בנו, בין מן הארוסין בין מן הנשואין. הבא על הזכור ועל הבהמה, והאשה המביאה את הבהמה. אם אדם חטא, בהמה מה חטאת, אלא לפי שבאת לאדם תקלה על ידה, לפכך אמר הכתוב תסקל. דבר אחר, שלא תהא הבהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה: ה' המגדף אינו חייב עד שיפרש את השם. אמר רבי יהושע בן קרחה, בכל יום דנין את העדים בכנוי יפה יוסי את יוסי. נגמר הדין, לא

accused must not be executed by [testimony given with] a substitution. Rather, all persons [who were not absolutely necessary to the case] were removed [from the courtroom], and the chief witness was told, State exactly what you heard. Thereupon, he did so [using the Divine Name]. The judges then stood up and rent their garments, which were not to be resewn [in a manner so that the tear is no longer noticeable]. The second witness stated: I, too, heard as he did [but did not utter the Divine Name], and [according to the view of Rabbi Akiva (Makot 1:7), when there are more than two witnesses, they are

considered being part of one group of witnesses and thus, if there was a third witness, he, too, must be examined by the court] the third says: I, too, heard as he did. (6) One who engages in idol worship [is liable], whether he serves [it in its usual manner or not, if he]; sacrifices, offers incense, pours libations, prostrates himself, accepts it as a god, or says to it; You are my god. However, one who embraces, kisses, sweeps or sprinkles the ground before it, washes it, anoints it, clothes it, or puts on its shoes, violates a prohibition [but, is not executed]. One who vows or swears by its name, violates a prohibition. One who relieves himself before *baal-peor* [is guilty, for] this is its means of worship [and if he did so as an act of disgust, he would still be liable a sin-offering]. One who casts a stone on [or removes a stone from] *merculis* thereby worships it [and even if he means to disgrace it by stoning it, he would still be liable a sin-offering]. (7) One who gives of his children to *molech* is not liable unless he delivers the child to [the priests of] *molech* and causes the child to pass through the fire. If he gave him to

רבנו עובדיה מברטנורא

את יוסי. אני שמעתי מפני שהוא בן ארבע אותיות ועולה בגימטריא אלהים לכן מכנה שם בן ד' אותיות ליוסי: נגמר הדין. ובאין ב"ד לומר חייב הוא. לא היו יכולים להרגו על פי עדות זו ששמעו. שהרי לא שמעו מפייהם אלא קללת כטי: **אלא מוציאים את כל האדם לחוץ.** דגנאי הוא להשמיע ברכת השם לרבים: **וקורעין ולא מאחזין.** עולמית תפירה אלכסנדרים שאין הקריעה נכרת. אבל שאר תפירות מותר: **אף אני שמעתי כמוהו.** ואינו צריך להזכיר ברכת שם בשם: **והשלישי אומר.** אתיא כמאן דאמר מה שנים עדות אחת. אף שלשה עדות אחת: **ו אחד העובד.** דבר שדרך עבודתו בכך: **ואחד הזובח וכו'.** ואף על פי שאין דרך עבודתה באחת מד' עבודות הללו. חייב. וכל שאר עבודות חוץ מאלו. אינו חייב עד שיעבור כדרך עבודתה: **והמקבלו עליו לאלוה.** אפילו באמירה בעלמא. דאתקש לזביחה. דכתיב (שמות 12) ויזבח לו ויאמר לו אלהיך: **והאומר לו אלי אתה.** בפניו ואתא סיפא לגלויי רישא דאי תנא רישא ד"א ה"מ בפניו אבל שלא בפניו לא. תנא סיפא בפניו. מכלל דרישא שלא בפניו. ואפילו הכי חייב: **המגפף.** מחבק: **עובר בל"ת.** לא תעבדם יתירה כתיב: **הנודר בשמו.** קונם עלי כל פירות שבעולם בשם ע"ג פלוני: **המקיים.** נשבע: **עובר בל"ת.** ושם אלהים אחרים לא תזכירו (שם כג): **הפוער עצמו.** מחריז רעי לפניו: **זו היא עבודתו.** ואפילו נתכוין לבזותו. הואיל וזו היא עבודתו חייב חטאת: **והזורק אבן למרקולים.** שעובדים אותו בזריקת אבנים. והמסלק אבן מלפניו נמי חייב. שעובדים אותו נמי בסלוק אבנים: **מרקולים.** חלוף השבת. מר לשון חלוף הוא. כמו במר דכנתא. במר דשחוטא. קלוס שבת: **זו היא עבודתו.** ואפילו נתכוין לרוגמו חייב חטאת: **ז שימסור למולך.** מוסרו ביד הכומרים:

הורגין בכנוי, אלא מוציאים את כל האדם לחוץ ושואלים את הגדול שבהן ואומרים לו אמור מה ששמעת בפרוש, והוא אומר, והדינים עומדין על רגליהן וקורעין ולא מאחזין. והשני אומר אף אני כמוהו, והשלישי אומר אף אני כמוהו: **ו העובד עבודה זרה, אחד העובד, ואחד הזובח, ואחד המקטר, ואחד המנסף, ואחד המשתחוה, ואחד המקבלו עליו לאלוה, והאומר לו אלי אתה. אבן המגפף והמנשק והמכבד והמרחיץ והסוף והמלביש והמנעיל, עובר בלא תעשה. הנודר בשמו והמקיים בשמו, עובר בלא תעשה. הפוער עצמו לבעל פעור, זו היא עבודתו. הזורק אבן למרקולים, זו היא עבודתו: ז הנותן מזרעו למלך, אינו חייב, עד שימסור למלך**

molech, but did not cause it to pass through the fire, or if he causes him to pass through the fire, but did not give it *molech*, he is not liable, unless he [does both] delivers the child to *molech* and causes the child to pass through the fire. One who practices *Ov*, this is *pitom* [he offers sacrifices to a skull which then answers questions], one [who raises a spirit] who speaks from his armpit. A *Yidoni* is one [who raises a spirit] that speaks from his mouth. These two are stoned; while the one who asks questions of them, transgresses the prohibition [of “Do not turn to the sorcery of *Ov* or *Yidoni*” (Leviticus 19:31)]. (8) One who desecrates the Shabbat [is stoned], provided that it is an offense [for which, had he not been warned, or if there were no witnesses to it, he would be] punished by *karet* when committed intentionally, and obligates a sin-offering, if committed unwittingly. One who curses his father or his mother is not punished unless he curses them by the Divine Name. If he cursed them by [referring to] an attribute [of G-d such as the Merciful One], Rabbi Meir holds him liable; while the Sages exempt him. (9) One who commits adultery with a betrothed *na'arah* is not liable [to stoning] unless she is a *na'arah* [a girl between twelve and twelve and a half] who is a virgin, betrothed, and [still] in her father's house [if her father handed her to the messengers of the groom to consummate the marriage through *chuppah*, although they had not yet effected the *chuppah*, she is still treated as is usual for a married woman, where adultery is punishable by strangulation]. If two men violated her, the first is stoned, while the second is strangled. (10) One who incites [individuals to idolatry, referred to as a *meisit*] is a layman [as opposed to a prophet], who incites an individual. [The Mishnah here expresses the view of Rabbi Shimon who argues with the Sages, maintaining that one who incites a group is strangled, rather than

ויעביר באש. מסר למלך ולא העביר באש, העביר באש ולא מסר למלך, אינו חייב, עד שימסור למלך ויעביר באש. בעל אוב זה פיתום המדבר משחיו, וידעוני זה המדבר בפיו, הרי אלו בסקילה, והנשאל בהם באזהרה: ח המחלל את השבת, בדבר שחיבין על זדונו פרת ועל שגגתו חטאת. המקלל אביו ואמו, אינו חייב, עד שיקללם בשם. קללם בכנוי, רבי מאיר מחייב והכמים פוטרין: ט הבא על נערה המאוסה, אינו חייב עד שתהא נערה בתולה מאוסה והיא בבית אביה. באו עליה שנים, הראשון בסקילה והשני בחנק: י המסית, זה הדיוט שהסית, והמסית את

רבנו עובדיה מברטנורא

ויעביר באש. מעבירו מצד זה לצד זה: עד שימסור ויעביר באש. שנאמר (ויקרא יח) לא תתן להעביר וכתוב התם (דברים יח) לא ימצא בן מעביר בנו ובתו באש. מה העברה האמורה שם באש. אף העברה האמורה כאן באש: אוב זה פיתום. לוקח גולגלת של מת לאחר שנתעבל הבשר ומקטיר לה ושואל ממנה עתידות והיא משיבה: והמדבר משחיו. ויש שעושים ששייב המת דרך בית השחי: וידעוני. חיה ששמה ידוע וצורתה כצורת אדם בפניה וידיה ורגליה. והיא מחוברת בטבורה לחבל היוצא מן השורש שנשרש בארץ שמשם חיותה. וכשרוצים לצוד אותה מורי' בחצי' אל החבל עד שהוא נפסק והיא מתה מיד והיא קרויה בלשון חכמים בר נש דטור: והנשאל בהם. שבא ושואל בהם להגיד לו דבר העתיד כגון שאול: באזהרה. דאל תפנו אל האובות: ח עד שיקלל' בשם. באחד מן השמות המיוחדים: קללם בכנוי. רחום חנון ארך אפים: ט עד שתהא נערה. ולא קטנה פחותה מבת י"ב שנה ויום אחד ולא בוגרת שעברו עליה י"ב שנה וששה חדשים ויום אחד: בתולה. ולא בעולה. ואם נבעלת שלא כדרכה עדיין בתולה היא. ואפילו באו עליה י"ב בני אדם כלם שלא כדרכם כלם בסקילה: מאורסת. ולא נשואה: והיא בבית אביה. שאם מסר האב לשלוחי הבעל הבא עליה אחר כך אינו בסקילה אלא בחנק: י זה הדיוט שהסית. דוקא הדיוט שהסית. שנביא המסית מיתתו בחנק: והמסית את ההדיוט. לאו דוקא שלא מצינו חילוק בין מסית את ההדיוט למסית את הנביא אלא למעוטי

stoned]. He says: There is an idol in such-and-such a place; it eats thus, it drinks thus, it does good in this manner and does harm in that manner. Regarding all whom the Torah condemn to death, no witnesses are hidden to entrap them, except for this one. If he incited two [to idolatry], they themselves are witnesses against him, and he is brought to court and stoned. But if he enticed one, he replies, I have friends who wish to do likewise [come and propose it to them also]. But if he is clever and declines to speak before them [fearing that they will testify against him], witnesses are hidden behind a partition, while he says to him, Repeat what you said to me now in private. When he does so, the other replies; How shall we forsake our G-d in heaven to go and serve wood and stones? If he retracts, it is fine. But, if he answers, it is our duty [to worship idols], and

it is proper for us to do so, then the witnesses standing behind the partition take him to court, and have him stoned. If he says: I will worship it, or: I will go and worship, or: Let us go and worship; or: I will sacrifice [to it]; I will go and sacrifice; Let us go and sacrifice; I will burn incense; I will go and burn incense. Let us go and burn incense; I will pour libations to it; I will go and pour libations to it; Let us go and pour libations; I will prostrate myself before it; I will go and prostrate myself. Let us go and prostrate ourselves [all of these are formulas for incitement]. One who leads astray [a town, referred to as a *maddiach*] is one who says; Let us go and serve idols [he is only liable if he incites using the plural. Here the Mishnah expresses the view of the Sages who argue with Rabbi Shimon in the beginning of the Mishnah, maintaining that one who incites a group of people is stoned, rather than strangled.]. (11) A sorcerer, if he actually performs a deed through magic, is liable [to stoning]. But not if he merely creates illusions. Rabbi Akiva [in illustrating this point] said in Rabbi Yehoshua's name: Regarding two who gather cucumbers [by sorcery]: One may be punished while the other

רַבֵּנוּ עֹבְדֵי הַמַּדִּיַּח מְבַרְטְנוּרָא

מסית את הרבים. כגון מדיחי עיר וישראל שמיתתו בחנק: מכמינין. לשון מארב: אם היה המסית ערום ואינו יכול לדבר בפניהם. כלומר אומי לניסת שאינו יכול לדבר בפניהם מפני יראת בית דין: ביחוד. כלומר אין איש עמנו ויכול אתה לומר עתה מה שאמרת לי כבר: האומר אעבוד. באחד מכל הלשונות הללו הוי מסית וחייב: המדיח. ואם מדיח את הרבים הוא אינו חייב עד שיאמר בלשון רבים גלך ונעבוד: יא העושה מעשה. ממש בסקילה: ולא האוחז את העינים. מראה לבריות כאילו עושה. ואינו עושה כלום: שנים לוקטים קשואים. במכשפות בפנינו אחד מהן ליקט

ההדיוט, אמר לו יש יראה במקום פלוגי, כך אוכלת, כך שותה, כך מטיבה, כך מריעה. כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמינין עליהם, חוץ מזו. אמר לשנים והן עדין, מביאין אותו לבית דין וסוקלין אותו. אמר לאחד, הוא אומר יש לי חברים רוצים בכך. אם היה ערום ואינו יכול לדבר בפניהם, מכמינין לו עדים אחורי הגדר, והוא אומר לו אמור מה שאמרת לי ביחוד, והלה אומר לו, והוא אומר לו היאך נניח את אלהינו שפושמים ונלך ונעבוד עצים ואבנים. אם חוזר בו, הרי זה מוטב. ואם אמר כך היא חובתנו וכך יפה לנו, העומדין מאחורי הגדר מביאין אותו לבית דין וסוקלין אותו. האומר אעבוד, אלך ואעבוד, נלך ונעבוד. אובת, אלך ואובת, נלך ונבטת. אקטיר, אלך ואקטיר, נלך ונקטיר. אנסף, אלך ואנסף, נלך ונססף. אשתתרה, אלך ואשתתרה, נלך ונשתתרה. המדיח, זה האומר נלך ונעבוד עבודה זרה: יא המכשף העושה מעשה, חיב, ולא האוחז את העינים. רבי עקיבא אומר משום רבי יהושע, שנים לוקטין קשואין, אחד לוקט פטור ואחד לוקט חיב,

הַעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה חַיִּב, הָאוֹחֵז אֶת הָעֵינַיִם פָּטוּר: is exempt: He who really gathers them is punished, while he who produces an illusion [even though the illusion is actually performed through sorcery] is exempt (Tiferet Yisrael).

רבנו עובדיה מברטנורא

חייב מיתה. וחברו ליקט ופטור מן המיתה. כיצד. העושה מעשה שלקט ממש בכשפים חייב. והאוחז את העינים. הראה לנו כאילו נתקבצו כלן למקום אחד והקשואים לא זזו ממקומן. פטור מן המיתה:

Gemara Sanhedrin 58b

גמרא סנהדרין דף נ"ח:

Rabbi Chanina said: If a heathen smites a Jew, he is worthy of death for it is written: "He turned this way and that, and saw that there was no one. So he struck down the Egyptian." (Exodus 2:12) Rabbi Chanina also said: One who smites a Jew on the jaw is as if he smote the Jaw of the *Shekhinah* for it is written: One who smites man attacks the Holy One. (Proverbs 20:25) Resh Lakish says: One who lifts his hand against his fellow, even if he did not actually smite him is called a wicked man, as it is written: "And he said to the evil one: Why would you beat your fellow?" (Exodus 2:13) Why **did** you beat; is not written, rather, Why **would** you beat; which teaches that even though he had not actually hit him yet he was termed evil. Zeiri said in the name of Rabbi Chanina: He is called a sinner, for it is written: "But if not, I will take it by force." (I Samuel 2:16) [Referring to the sons of Eli who demanded their portion of the sacrifices before it was due]. And it is further written: And the sin of the young men was very great [before the Lord]." (ibid. 2:17) Rabbi Huna says: His hand should be cut off, as it is written: "Let the raised arm be broken." (Job 38:15) Rabbi Huna had the hand [of one who constantly struck other people] cut off [the court was empowered in during unsettled times to punish in order to reimpose order (see Sanhedrin 46a)]. Rabbi Eliezer declared: The only remedy for him is to bury him, as it is written: "And a man of arm, for him is the earth." (Job 22:8) Rabbi Eliezer also stated: The earth was not given only to the strong as it is said: "And a man of arm, for him is the earth." And Resh Lakish said: What is meant by that which is written: "He that serves his land shall be satisfied with bread." (Proverbs 12:11) If one serves his land as a slave he will be satisfied with bread, otherwise, he will not be satisfied with bread.

אָמַר רַבִּי חַנִּינָא גוֹי שֶׁהִכָּה אֶת יִשְׂרָאֵל חַיִּיב מִיתָה שְׁנֵאמַר (שמות ב') וַיִּפֶן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיִּךְ אֶת הַמִּצְרִי. וְאָמַר רַבִּי חַנִּינָא הַסּוֹטֵר לֹעֵז שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּאִילוֹ סוֹטֵר לֹעֵז שֶׁל שְׂכִינָה שְׁנֵאמַר (משלי כ') מוֹקֵשׁ אָדָם יֵלַע קֹדֶשׁ. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ הַמְּגִבִּיהַ יָדוֹ עַל חֲבִירוֹ אִף עַל פִּי שְׁלֵא הִכְהוּ נִקְרָא רָשָׁע שְׁנֵאמַר (שמות ב') וַיֹּאמֶר לְרָשָׁע לְמָה תִּכֶּה רַעְדֵי לְמָה הַכִּיתָ לֹא נֵאמַר אֲלֵא לְמָה תִּכֶּה אִף עַל פִּי שְׁלֵא הִכְהוּ נִקְרָא רָשָׁע. אָמַר זְעִירִי אָמַר רַבִּי חַנִּינָא נִקְרָא חוֹטֵא שְׁנֵאמַר (ש"א ב') וְאִם לֹא לְקַחְתִּי בְּחֻזְקָה. וְכָתִיב (שם) וַתְּהִי חַטָּאת הַנְּעָרִים גְּדוֹלָה מְאֹד. רַב הוֹנָא אָמַר תִּיקְצֵץ יָדוֹ שְׁנֵאמַר (איוב ל"א) וַיִּזְרַע רְמֵה תִשְׁבֵּר. רַב הוֹנָא קֵץ יָדָא. רַבִּי אֲלֵעָזַר אֹמֵר אֵין לוֹ תִקְנָה אֲלֵא קְבוּרָה שְׁנֵאמַר (שם כ"ב) וְאִישׁ יִזְרַע לוֹ הָאָרֶץ. וְאָמַר רַבִּי אֲלֵעָזַר לֹא נִתְּנָה קֶרֶקַע אֲלֵא לְבַעֲלֵי יְרוּעוֹת שְׁנֵאמַר וְאִישׁ יִזְרַע לוֹ הָאָרֶץ. וְאָמַר רִישׁ לְקִישׁ מֵאֵי דְכָתִיב (משלי י"ב) עוֹבֵד אֲדָמָתוֹ יִשְׁבַּע לָחֵם אִם עוֹשֶׂה אָדָם עֲצָמוֹ כְּעַבֵּד לְאֲדָמָה יִשְׁבַּע לָחֵם וְאִם לֹא יִשְׁבַּע

And Resh Lakish also said: An Idolater that kept a day of rest [is informed that he] deserves death (see Rambam Hilchot Melachim 10:10), for it is written: Day and night they shall never cease” [“they,” taken to mean men]. (Genesis 8:22) And a master has said their warning is their death. Ravina said: Even if he rested on a Monday. And why is this not included in the seven laws of Noach? Only negative prohibitions are enumerated, not positive ones [and the requirement to do a *melakhah* on Shabbat is a positive action]. But the law of providing courts is a positive law and yet is enumerated [among the seven laws of Noach]? It is both a positive and a negative precept [i.e., to refrain from injustice]. And Rabbi Yochanan said: An idolater who studies the Torah [is informed that he] deserves death (see Rambam Hilchot Melachim 10:10), for it is written: “The Torah which Moshe commanded us, is a [מורשה] heritage [for the congregation of Yaakov].” (Deuteronomy 33:4) For us it is a heritage, but not for them. Why is this not included in the laws of Noach? [It is included, since according to] the one who reads it as *morashah* [meaning an inheritance] then he is stealing and [according to] the one who reads it as *me'orasa* [meaning betrothed] then he is guilty as one who violates a betrothed maiden who is stoned. But an objection is raised. Rabbi Meir used to say: From where do we know that even a heathen who studies Torah is comparable to a High Priest? Because it is written: “Which a man will do and live by them.” (Leviticus 18:5) Priests, Levites and Israelites are not mentioned, rather, “a man;” thus you learn that even a heathen who studies Torah is as a High Priest? This refers to the studying their own seven laws of Noach.

זוהר שלח דף קע"ה ע"ב

אמר רבי יהודה כמה סתדי עבדי קדשא בריך הוא לשהרא בהו בבני נשא וכלהו בעימא ובסהדותא קנימין לקבליה. קם בצפרא אושית רגלוי למהד סהדייא קנימין לקבליה מכריון ואמרין רגלי חסידיו ישמור וגומר. שמור רגלך כאשר תלך. פלם מעגל רגלך. אפתח עיניו לאסתכלא בעלמא סהדייא אמרי עיניך לנכח וימימו. קם למללא סהדייא אמרי (תהלים לו) נצור לשונך מרע וגומר. אושית ידוי כמלי עלמא סהדייא אמרי סור מרע ועשה טוב. אי ציית להו יאות. ואי לא כתיב (וכריה ג) והשטן עומד על ימינו לשטנו בלהו סהדין עליה בחובוי לעילא. אי בעי בר נש לאשתדלא בפולחנא דקדשא בריך הוא בלהו סהדין סניגורין. קמיה וקנימין לאסהרא עליה סבאן בשעתא דאצטריך ליה. קם בצפרא מברך כמה ברבאן. אנת תפילין ברישיה בין עינו בעי לזקפא רישיה חמי שמא קדישא עלאה אחיד ורשים על רישיה ורצועין תליין מהאי גיסא ומהאי גיסא על לביה. הא אסתכל ביקרא

לחם. ואמר ריש לקיש כותי ששבת חייב מיתה שנאמר (בראשית ה) ויום ולילה לא ישבותו. ואמר מר אזורה שלקן זו היא מיתתן. אמר רבינא אפילו שני בשבת וליחשבה גבי שבע מצות כי קא חשיב שב ואל תעשה קום עשה לא קא חשיב. והא דינין קום עשה הוא וקא חשיב. קום עשה ושב אל תעשה ניהו. ואמר רבי יוחנן כותי שעוסק בתורה חייב מיתה שנאמר (דברים ל"ב) תורה צוה לנו משה מורשה לנו מורשה ולא להם. וליחשבה גבי שבע מצות מאן דאמר מורשה מיגול קא גזיל לה. מאן דאמר מאורסה דינו כנערה המאורסה דבסקילה. מתיבי היה רבי מאיר ואמר מנין שאפילו כותי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול שנאמר (ויקרא י"ח) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. כהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא האדם הא למדת שאפילו כותי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול. התם בשבע מצות דידהו:

דמאריה אושיט ידוי חמי ידא אחרא מתקשרא בקשורא דשמא קדישא אהדר ידיה ואסתכל ביקריה דמאריה אתעטרף בעטופא דמצות בארבע זיוויין דכסותיה ארבע מלכין נפקין לקדמות ארבע ארבע סהדי קשומ דמלכא תליין מארבע זיוויין ותליין בהו בענבים באתכלא. מה אתכלא דאיהו חד ותליין ביה כמה ענבים מהאי סטר ומהאי סטר כף האי מצוה חדא ותליין ביה כמה ענבים וזנין וזמורין צירין בהו שבעה רהיטין אלין אינון שבעה צירין דתכלתא דבעי לברכא ביה ככל חד וחד או לאסגאח עד תליסר מאן דיוסף לא יוסף עליהו על תליסר מאן דימעט לא ימעט משבעה. ותאנא האי תכלת הוא רזא דדוד מלכא ודא הוסיף דאברהם דזכה ביה לבנוי בתריה מאי תכלת תכלית דכלא (ודא) רבי יהודה אומר כפא הכבוד אקרי רבי יצחק אומר שבעה כריכן דאיהי שכינתא שביעתא דכלא ודאי דהא היא מתברכא משתא אחרנין על ידא דצדיק ואי תלת עשר תלת עשר אינון כמה דאוקמוה בתלת עשר מכילין והאי היא פתחא דכלהו והיא חוטא חד ורשימא בנונתא וגוונא דילה נפיק מחד נוניא דאזיל בים כנרת וכנרת על שמה אתקרי ועל דא כנור הוה תלוי לעילא מערסא דדוד דהא (דדוד) ודאי איהי כנור דדוד מנגן מאליו. למלכא קדישא עלאה ובגין כף גונוי עייל עד רקיעא ומרקיעאעד ברסייא והכא כתיב מצוה כמה דאת אמר (מלכים ב' י"ח) מצות המלך היא (אסתר ג) מדוע אתה עובר את מצות המלך. כי מצות המלך:

Yosef le-Chok

Ethical Teaching:

Rabbeinu Yonah Sharei Teshuvah 10a

King Shlomoh, peace be upon him, spoke of old age, declaring that during this time a person should not be lazy regarding serving God, may He be blessed. He said: "In the morning, sow your seeds and in the evening, do not let your hand rest, for you do not know which will succeed, this or that, or if both of them will be equally good." (Ecclesiastes 11:6) He used morning, as a metaphor for youth and evening, as a metaphor for old age. Seeds are a metaphor for children and students, as our Rabbis, of blessed memory, said: "If a man married in his youth [and divorced or became widowed], he should [again] marry [and have children even] in his old age; if he taught students in his youth, he should teach students in his old age." (Yevamot 62b) Perhaps the children of his old age will succeed in Torah and mitzvot more than those of his youth. So, too, perhaps the students that he teaches in his old age will be more successful than the earlier ones or will be equally good. Then he says: "The light is sweet, and it is good for the eyes to see the sun." (Ecclesiastes 11:7) He is again speaking of old age, which he compared to the evening. Because in old age, a person cannot taste what he

יוסף לחוק

מוסר

משערי תשובה לר"י דף י' ע"א

דבר שלמה המלך עליו השלום בענין ימי הזקנה שלא יתעצל אדם בהם מעבודת השם יתברך ואמר (קהלת יא) בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך פי אינך יודע אי זה יכשר הוה או זה ואם שניהם כאחד טובים המשיל ימי הילדות והשחרות לבקר. וימי הזקנה לערב והזרע דרך משל לבנים ולתלמידים כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו העמיד תלמידים בילדותו יעמיד תלמידים בזקנותו כי אולי יצליחו בני הזקונים בתורה ובמצות מבני הנעורים וכן התלמידים אשר יעמיד בזקנותו אולי יצליחו מן הראשונים או יהיו כאחד טובים. אחרי כן אמר (שם) ומתוך האור טוב לעינים לראות את השמש פירוש חזר לדבר על ימי הזקנה שהמשיל אותם לערב ומפני כי הזקן לא יטעם

eats or drinks — like the words of Barzilai HaGiladi (II Samuel 19:36) — he [Shlomoh] says that an old person should enjoy the sunlight and not let himself become depressed [regarding other enjoyments which are no longer applicable to him], for depression prevents a person from performing the work of Heaven. The light will be pleasing to him when he compares it with the coming darkness [of death], which is mentioned in the verses that follow: “If a person lives many years, let him rejoice in all of them, remembering that the days of darkness will be many; all that will come is vanity.” (Ecclesiastes 11:8) That is, even when a person is very old, he should not be a burden to himself. Rather, throughout all

his years he should rejoice so that he will not lose even one of his years and will not cease from serving the Creator. He should remember the days of darkness, that they will be many, and then he will no longer be able to serve Him, like the idea expressed by the verse; “In the netherworld who will acknowledge You?” (Psalms 6:6) The righteous increase strength in their old age, gird themselves with might, and take on renewed power to serve God. As our Rabbis, of blessed memory, said: “The older Torah scholars become, the greater wisdom they acquire.” (Shabbat 152a) As is said: “They still bring forth fruit in old age; they will be vigorous and fresh.” (Psalms 92:16)

Practical Law:

Rambam, Laws of Prayer, Chapter 9

(1) After he finishes the whole Shemoneh Esreh prayer, he sits down and falls [tachanun] on his face leaning over a bit — he and the entire congregation — and entreats God [reciting the tachanun prayer] in that position. Then he and the rest of the people sit up and raise their heads, and recite a few more entreaties aloud while sitting down. Then the prayer leader stands up alone, reciting Kaddish a second time, and they answer in the same manner that they answered the first time. And he recites *vehu rachum* (He is merciful) etc. and *tehillah [liDavid]* (Psalms 145), and so

אֶת אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאֶת אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה כְּדַבְּרֵי בְרוּזֵי־הַגִּלְעָדִי אָמַר כִּי יֵשׁ לוֹ לִזְקֵן לִיהֲגוּת בְּמֵאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ וְאֵל תִּקְצֹר נַפְשׁוֹ עֲלָיו כִּי קוֹצֵר הַנֶּפֶשׁ מוֹנֵעַ אֶת הָאָדָם מִמְּלָאכֶת שָׁמַיִם וַיַּעֲרֹב לוֹ הָאוֹר כְּאֲשֶׁר יַעֲרֹכְנוּ לְעוֹמֵת יְמֵי הַחֹשֶׁךְ הַבָּאִים כְּאֲשֶׁר יִזְכֵּר בְּמִקְרָא אֲשֶׁר לְמִטָּה מְזֶה (שם) כִּי אִם שָׁנִים הִרְבָּה יַחֲיֶה הָאָדָם בְּכֻלָּם יִשְׂמַח וַיִּזְכֹּר אֶת יְמֵי הַחֹשֶׁךְ כִּי הִרְבָּה יְהִי כֹל שֶׁבָא הַבֵּל פִּירוּשׁ גַּם כִּי יִזְקֵן הָאָדָם מְאֹד אֵל יְהִי עַל עֲצָמוֹ לְמִשְׂאֵא אֵךְ בְּכָל שְׁנוֹתָיו יִשְׂמַח לְמַעַן לֹא יֵאָבֵד אֶחָד מִשְׁנוֹתָיו וְלֹא יִשְׁבּוֹת מִעֲבוֹדַת הַבּוֹרָא וַיִּזְכֹּר יְמֵי הַחֹשֶׁךְ כִּי הִרְבָּה יְהִי וְאֵז לֹא יוּכַל לְעַבֹּד עֲבוֹדָה כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ו) בְּשֵׂאוֹל מִי יוֹדֵה לָךְ וְהַצְדִּיקִים מִתְגַּבְּרִים בְּזִקְנָתָם וְאוֹזְרֵי חֵיל וַיַּחֲלִיפוּ כַח לְעַבֹּדֶת ה' שְׂאֵמְרוּ רְבוּתֵנוּ וְזִכְרוֹנָם לְבִרְכָה תִלְמִידֵי חֲכָמִים כָּל זְמַן שְׂמִיךְ יִנְיָנִים חֲכָמָה מִתּוֹסֶפֶת בָּהֶם שֶׁנֶּאֱמַר (שם צב) עוֹד יִנְבוֹן בְּשִׂיבָה דְשָׁנִים וְרַעֲנָנִים יְהִיוּ:

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ט

א אחר שישלים כל התפלה ישב ויפול על פניו ויטה מעט הוא וכל הצבור ויתחנן והוא נופל וישב ויגביה ראשו הוא ושאר העם ומתחנן מעט בקול רם מיוב ואחר כך יעמוד שליח צבור לבדו ואומר קדיש פעם שנייה והם עונים כדרך שעונין בתהלה ואומר והוא רחום

on. He stands and they sit, reading it with him. Then he recites [the collection of verses known as *uva litziyon*], A redeemer will come to Tzion ... and I, this is My covenant ... and You are holy ... and they call to one another saying, Holy, and the rest of the *Kedushah*. They respond, Holy, holy, holy, — three times. He then says the *Kedushah* in Aramaic. He then says: A wind lifted me up, reading it in Aramaic, saying; God will reign forever, reciting it in Aramaic so that the people will understand. (2) These verses that proceed and follow the *Kedushah*, together with their Aramaic translation, are that which is referred to as the order of *Kedushah*. Afterwards, he recites prayers of entreaty and verses regarding God's mercy. He recites Kaddish and all the people answer in the usual manner; they then take their leave.

וְכֹלֵי תְהִלָּה לְדָוִד וְכֹלֵי. הוּא עֹמֵד וְהֵם יוֹשְׁבִים וְהֵם קוֹרְאִים עִמּוֹ. וְאַחַר כֵּן אֹמֵר וּבֵא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וְכֹלֵי וְאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי וְכֹלֵי וְאַתָּה קְדוֹשׁ וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ וְגוֹמֵר הַקְּדוּשָׁה וְהֵם עֹנִין קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וְחוּזֵר וְקוֹרָא הַקְּדוּשָׁה תְּרַגּוּם וְאֹמֵר וְתִשָּׂאֲנִי רוּחַ וְכֹלֵי וְקוֹרָא אוֹתוֹ תְּרַגּוּם וְאֹמֵר ה' יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד וְקוֹרָאֵהוּ תְּרַגּוּם בְּדִי לְהַבִּין הָעַם: ב וְאֵלוּ הַפְּסוּקִים שֶׁלִּפְנֵי הַקְּדוּשָׁה וְשֶׁלְאַחֲרֶיהָ עִם תְּרַגּוּמָן הֵם הַנִּקְרָאִים סֵדֵר קְדוּשָׁה וְאַחַר כֵּן מִתְחַנֵּן בְּדַבְרֵי תְחִנּוּנִים וּבְפְסוּקֵי רַחֲמִים וְאֹמֵר קְדִישׁ וְכָל הָעַם עֹנִין בְּדַרְכָּן וּנְפָטְרִין:

SHELACH FOR THURSDAY

שְׁלַח לְיוֹם חֲמִישִׁי

TORAH

תורה

כיוון בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח משבת הבאה

כב וּסְלִיקוּ בְּדִרוֹמָא וְאַתָּא עַד חֶבְרוֹן וְתַמְנָן אַחִימָן שִׁשִּׁי וְתַלְמִי בְּנֵי גִבְרָא וְחֶבְרוֹן שְׁבַע שָׁנִין אֶת־בְּנֵי־אֵת קָדָם טַיִם

כב וַיַּעֲלוּ בְּנֵגֶב וַיָּבֵא עַד־חֶבְרוֹן וְשֵׁם אַחִימָן שִׁשִּׁי וְתַלְמִי יְלִידֵי הָעֵנַק וְחֶבְרוֹן

(22) They went up into the south, and he came to Chevron, and there were Achiman, Sheishai, and Talmai, the descendants of the giant. Now Chevron

RASHI

רש"י

(22) **And he came to Chevron** — *Kalev went there alone [hence the singular “he came”] to prostrate himself on the graves of the patriarchs [in prayer] that he not be enticed by his colleagues to be part of their counsel. Thus, it says, “And to him will I give the Land that he trod upon,” (Deuteronomy 1:36) and it is written, “They gave Chevron to Kalev” (Judges 1:20, Sotah 34b). Had*

(כב) וַיָּבֵא עַד־חֶבְרוֹן. (סוטה לד) כָּלֵב לְבַדּוֹ הִלָּךְ שָׁם וּנְשַׁתְּטַח עַל קְבְרֵי אֲבוֹת, שְׁלֵא יְהֵא נֶסֶת לְחֶבְרִיו לְהִיּוֹת בְּעֶצְתָּם. וְכֵן הוּא אֹמֵר (דברים א): “וְלוֹ-אֶתֶּן אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרַךְ-בָּהּ”. וְכַתִּיב (שופטים א): “וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת-חֶבְרוֹן”. שְׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה, (סוטה לד) אֲפֹשֶׁר שְׁבִנָּה חָם אֶת חֶבְרוֹן לְכַנְעַן בְּנוֹ הַקָּטָן קָדָם שִׁבְנָה אֶת צַעַן לְמִצְרַיִם בְּנוֹ הַגָּדוֹל? אֵלֵא שְׁהִיְתָה מְבִנָּה בְּכָל טוֹב עַל אַחַד

been built seven years — *Is it possible that Cham built Chevron for Canaan, his youngest son, before he built Tzoan for Mitzrayim, his eldest son? Rather, Chevron was built up in all good things seven times better than Tzoan. And it comes to inform you the praise of the*